

NA-OORLOGSE PROBLEMEN

Huib D.Minderhoud.

Op 18 december 1945 keurden Burgemeester en Wethouders van Coevorden goed:

- a. dat de woning Eendrachtstraat 46, thans bewoond door J. Derks, wordt bewoond door D. Bos Tuindorp 3, zodra Derks de woning heeft verlaten. Het bij Derks inwonende gezin van J. de Groot kan in de woning blijven of de woning van Bos in het Tuindorp betrekken, eventueel in overleg met het stichtingsbestuur onder voorwaarde dat daarin nog een gezin wordt ondergebracht.
- b. dat de Wed. van der Plas de woning Stationsstraat, tot voor kort bewoond door P. Drent, gaat bewonen.
- c. dat in verband met het onder b. bepaalde H.G. Spijkman de woning Van Heutszsingel 9 kan ontruimen en deze woning wordt toegewezen aan het gezin Diederink Tuindorp.
- d. dat de woning Tuindorp, bewoond door het gezin Diederink wordt toegewezen aan het gezin van L.H. Osseforth, thans inwonende Tuindorp.

Wie dit geschuif met woningzoekenden en inwonenden tot zich door laat dringen, begrijpt dat de woningnood in de na-oorlogse jaren een van de nijpendste problemen was. Functioneert de woningmarkt nu voor zowel kopers als huurders grotendeels zonder overheidsbemoeiing, in 1945 moest alleen al vanwege een zo eerlijk mogelijke verdeling het College van B.en W. regelend optreden. Toch waren er ook al nieuwbouwplannen.

In de raadsvergadering van 21 november stelde de voorzitter de bouw van tweeënveertig arbeiderswoningen in het vooruitzicht. Het zouden zogenaamde kern-woningen worden, eenvoudig van opzet en ze zouden verrijzen op het terrein ten noorden van de Eendrachtstraat. Zo kwam in 1946 de Oranjewijk tot stand, bestaande uit een verkleind aantal van dertig bunga-

Foto van Jan Plasman, boekhouder van gemeentebedrijven 1946

lowachtige huizen, gebouwd door de gemeente en in beheer gegeven bij De Eendracht. Door de voor die tijd ruim opgezette kavels en de wandelpaden ertussen, ontstond een park

achtige wijk, waar velen nu nog aangename herinneringen aan bewaren. De gemeente probeerde ook nog de beschikking te krijgen over barakken van de voormalige Arbeids Dienst in

jaar werden zij door Beumer opgekocht bij de boeren thuis, die de dieren ongeveer een week na ganzenmaandag te Coevorden afleverden. Van een echte ganzenmarkt is sindsdien geen sprake meer geweest, ganzenmaandag 'verwerd' tot een algemene beestenmaandag zonder ganzen, maar vooral tot een kermisdag.

Ondanks de gewijzigde situatie was er echter ook na 1848 nog volop sprake van een uniek schouwspel. De ganzen werden door de mesters Coevorden binnengedreven, en daar door Beumer verzameld en voor de nacht onder dak gebracht. De volgende dag werden zo'n 2000 stuks te voet door het stadje richting Dalen en verder gedreven. Omstreeks 1875 kwam hier een einde aan omdat het transport voortaan plaats vond in gesloten wagens.

Vader Gerlacus Beumer liet op den duur de ganzenzaken over aan zijn zoon Antonie. Toen deze in 1881 stierf namen handelaren uit Overijssel de affaire over. Hoe de ganzenhandel zich sindsdien heeft ontwikkeld en tenslotte aan een eind is gekomen is nog onduidelijk. Men zou denken dat de spoorwegaansluiting van Coevorden in 1905 de ganzenhandel nieuwe kansen had kunnen bieden. Of was deze toen al ter ziele?

Slotopmerkingen

Van wanneer dateert de ganzenmesterij in het Coevordense eigenlijk? Van enkele eeuwen her misschien, in het klein, zo-

als boeren ook wat kippen hielden? En is daaraan uitbreiding gegeven toen Londen zich als koper manifesteerde en de afstand te overbruggen bleek? Kerstganzen horen bij Engeland als jenever bij Schiedam. De ligging van Coevorden ten opzichte van Londen was echter hoogst ongunstig. In 1870 kreeg Hoogeveen treinaansluiting, waardoor het transport naar een of meer uitvoerhavens werd vereenvoudigd. Maar hoe en waar werden de dieren vóór 1870 afgeleverd?

Van groot economisch belang zijn de ganzen nooit geweest voor Coevorden en omgeving, daarvoor waren de verhandelde hoeveelheden te gering. Bij voortdurend is sprake van cir-

ca 2000 dieren. Naar bedragen gerekend was de totale omzet daarvan ongeveer gelijk aan die van 45 koeien. Niet niets, maar wel marginaal.

In een lesbrief die in 1999 is uitgereikt aan Coevorder scholieren leest men: 'Slechts enkele oudere inwoners van Coevorden zullen zich nog herinneren dat er omstreeks 1915 weer ganzen naar de markt in Coevorden werden gedreven en verhandeld.' Bestaat daarover zekerheid? Zo ja, is er dan misschien sprake geweest van een korte en kleine opleving van de ganzenhandel als gevolg van de eerste wereldoorlog? De dieren zullen toen bestemd zijn geweest voor binnenlands gebruik, niet voor de export.

Foto boven: De Markt in Coevorden, ca. 1915.

Gramsbergen om daar mensen in te huisvesten, maar die poging mislukte.

Direct na de oorlog werd Coevorden bestuurd door burgemeester Gautier en de beide wethouders Hemel en Donker, aangevuld door gemeentesecretaris Lammerts. Zij behartigden de lopende zaken en benoemden zo bijvoorbeeld m.i.v. 1 juni 1945 Jan Plasman tot tijdelijk boekhouder der gemeentebedrijven. De boekhouder zou het tenslotte ver brengen en zijn carrière beëindigen als Directeur Gemeentewerken. Een in onze ogen toch wel ingrijpend verzoek van het Interkerkelijk Overleg Coevorden werd op 26 juni door het College ingewilligd. De heren verzochten "te willen bewerken meisjes beneden 18 jaar de toegang te ontzeggen na een bepaald uur tot openbare gelegenheden, cafés, dancings, bioscopen, alsmede tot park en pampert (toen een geliefd wandelgebied!), zulks in verband met het gevaar voor haar zedelijk leven en de openbare eerbaarheid van onze meisjes". Sinds de bevrijding heerste er een ware uitgaanscultuur van jongelui, die eindelijk verlost waren van de Duitse verboden 's avonds buiten te komen. De ouderen, die helemaal niets gewend waren, maakten zich hierover grote zorgen, maar de in het leven geroepen verordening haalde weinig uit. Nog in november werd geklaagd, dat "zich 's avonds nog zeer laat meisjes beneden 18 jaar op straat bevinden!"

De eerste na-oorlogse tijdelijke gemeenteraad werd op 21 november 1945 geïnstalleerd. Hij bestond hoofdzakelijk uit vroegere raadsleden, aangevuld met door B en W aangewezen voor- aanstaande burgers. Zitting namen de heren G. Seunninga, G.J. Olthof, H. Groenendal, H. Plas, H.J. Eichner, H. Benjamins, P. Donker, J. B. Hemel, H. Bennink, G.B. Terpstra, J. Kuipers, H. Grootoonk en M. Lenstra. Als eerste punt van bespreking werd aan de orde gesteld het functioneren van beide wethouders gedurende de oorlog, na het onderduiken van burgemeester Gautier. Nadat de heren aangetoond hadden, dat ze door aan te blijven toch veel goeds hadden kunnen doen, werden ze allebei met algemene stemmen herkozen.

De vraagstelling was echter wel zinvol, omdat burgemeester Gautier hangende een onderzoek naar zijn bestuurlijk handelen in de oorlog inmiddels tijdelijk van zijn functie was ontheven. Gelukkig bleken de tegen hem ingebrachte beschuldigingen onwaar en kon hij op 17 december de gemeenteraadsvergadering weer voorzitten. Voor een onderwijzer aan een der openbare scholen bleek verder functioneren echter wel onmogelijk. Als lid van de N.S. B. werd hij direct na de bevrijding geschorst en daarna oneer- vol ontslagen.

Tijdens de zo juiste genoemde raadsvergadering kwam een verzoek van de plaatselijke kruideniers ter tafel om voor-

Het echtpaar Hemel bij het huis in Tuindorp, waar het gezin jaren woonde.

taan op woensdagmiddagen om 13 uur te mogen sluiten. "Teneinde op deze wijze voor zich en hun personeel eene vrije middag te verkrijgen", zo luidde de motivering. De tijdelijke raadsleden vroegen zich terecht af of uniformiteit in sluitingsuren niet gewenst zou zijn. De slaggers, de kappers en de schoenmakers waren namelijk al op maandagmiddag gesloten. Dwang kon natuurlijk niet uitgeoefend worden en dus werd het verzoek ingewilligd. Enige aandrang werd daarna wel toegepast en het compromis lag voor de hand. Niet de maandag-, noch de woensdag-, maar de dinsdagmiddag zou tot algemene vrije middenstandsmiddag verklaard worden en dat zou tientallen jaren zo blijven. Niet tot op de huidige dag, zoals algemeen bekend.